

Vukoman Jokanović
POTRAGA ZA IZGUBLJENOM DUŠOM
Priča o energijama koje čak i kancer leče

Urednik
Zoran Kolundžija

Recenzenti
Dušan Spasić, esejista, saradnik Kulturne redakcije RTS-a, Beograd

Copyright © Vukoman Jokanović, 2020.

Nijedan deo ove knjige ne može biti reprodukovan, snimljen ili emitovan na bilo koji način:
elektronski, mehanički, fotokopiranjem ili drugim vidom, bez pisane dozvole izdavača.

Vukoman Jokanović

POTRAGA ZA IZGUBLJENOM DUŠOM

Priča o energijama koje čak i kancer leče

PROMETEJ
Novi Sad

Knjigu posvećujem svojim sinovima, Aleksandru i Bojanu, unucima Milanu i Jovanu, unukama Sofiji i Emiliji, supruzi Slavici i roditeljima Radoju i Jagliki. To je moj koren i moje potomstvo. Moj najsnažniji izvor nadahnuća. Priču: *Milanova borba sa kancerom* posvećujem svojoj sestri Radenki, koja je prerano umrla od kancera. Knjigu posvećujem i svojim bliskim prijateljima. Neki od njih već su napustili ovaj svet, kao Vedran Vučić i Vidak Jukić, potvrđujući nepisano pravilo da Bog prvo uzima one najbolje među nama.

Reč autora

Roman: „Potraga za izgubljenom dušom” je izuzetno inspirativna priča, koja nas svojim uzbudljivim obrtima vodi u najdublju suštinu naše samospoznaje. Umesto tipične priče, koja nosi u sebi samo zanimljivu fabulu, ovo je dubinsko poniranje u samu suštinu bića junaka, čije su sudbine duboko prepletene, ne samo kroz događaje, koji ih međusobno povezuju koincidencijama, već i kroz njihova dubinska traganja za svojom izgubljenom dušom, u ovom svetu u kojem je volja za moć, oličena u moći novca i manipulacije nad gomilama obespravljenih bednika, toliko dominantna, da ona već sada postaje najdublja pretnja čoveku, time što u njemu, svojom razornom demonskom snagom, uništava svaki tračak nade da je moguće da umesto sveta zla, koji nosi u sebi bolest i očaj, zavlada svet ljubavi i božanske milosti, koja ovaploćuje život svega postojećeg.

Knjiga govori i o mogućim susretima sa vanzemaljskim civilizacijama, koji u savremenom svetu razgorevaju maštu velikog broja istaknutih naučnika i mislilaca, a ne samo mistika, dajući izuzetno uzbudljive interpretacije, u kojima su sažete ideje velikog broja genija, među kojima je i nemali broj nobelovaca, za koje je ova tema jedna od najznačajnijih i najuzbudljivijih, pokazujući celu tu raznovrsnu paletu mogućih dokaza i mišljenja, bežeći od svake vrste konzervativizma koji priznaje kao istinu samo ono što je očigledno.

Ona je i svedočanstvo najužasnijih potonuća čoveka, koja vrve od užasnih zlodela, tako tipičnih za naše, uvek uzavrele balkanske prostore, koja proizilaze iz naivnog slepila očajnika, koji su podeljeni najčešće verom, dok vode svoje svete ratove nabijene mržnjom, da je istina samo ono što oni u svome slepilu vide.

Krećući se kroz gusto nabijeno štivo knjige, i tražeći ono najdublje ljudsko u čoveku, pokušavao sam uporno da pronađem ono zrnce ljubavi, koje je tako retko i najčešće tako duboko pohranjeno u čoveku, da je skoro nemoguće do njega dopreti; zrnce koje vodi razumevanju i ljubavi. To je od suštinske važnosti ne samo za zdravlje pojedinca nego i čitavih zajednica koje su teško obolele od vekovne paranoje, međusobne mržnje i netrpeljivosti, u kojoj je zlo jedino dobro, a zatiranje korena onih koji drugačije misle najuzvišeniji viteški čin, stvarajući tako beskrajni vrtlog stradanja. Tako utopljeni u svet laži, umesto u svet istine, okreću svoje lice ka demonskom, umesto da se ogledaju u izvoru istine i ljubavi prema svemu postojećem, i da tako dosegnu najdublju istinu da je svaki čovek kovač svoje sreće, dopuštajući da ga obasja iskra božanskog, koja otelotvoruje njegovu celovitost, kao ono što je najdragocenije u njemu, dok ponire u suštinu svoga bića.

Susreti nulte vrste

Povodom knjige
Potraga za izgubljenom dušom, Knjiga koja leči
Vukomana Jokanovića

Dramaturška okosnica romana *Potraga za izgubljenom dušom* Vukomana Jokanovića je izvesni „susret treće vrste”. Zapravo, prema katalogu ovakvih vrsta „susreta”, jedan od glavnih likova romana imao je „susret četvrte vrste” (možda čak i „pete vrste”), odnosno – direktan kontakt sa „nečim” i „nekim” (u „nečemu”), što je doživljeno i tumačeno kao više nego bliski susret sa bićem (ili bićima) koje svakako nije bilo ovomezaljsko, ali je bilo očaravajuće. Sve je otpočelo u dramatičnoj olujnoj noći ispunjenoj gromovima i munjama, ali i intenzivnom svetlošću koja evidentno nije bila rezultat bljeskova kakofoničnih munja, već je sobom nosila ritmiku i harmoniju, koje nisu bile manifestacije entropije, bez obzira na zastrašujuće efekte. Mladić koji je bio svedok/akter/žrtva ovog susreta, posle toga nestaje, da bi nakon nekoliko godina bio pronađen u šumi, i tako postao „šumski čovek”. „Šumski čovek” bio je duže vreme, a onda, uz pomoć još jednog od glavnih likova romana, postepeno prerasta i transformiše se u mladog čoveka izuzetne lepote, izuzetnog uma i izuzetnih sposobnosti... Već smo naveli dva glavna lika romana. Pored njih dvojice, postoje još tri: jedan muški i dva ženska, a pored njih brojni prateći likovi, romaneskno aktivno funkcionalni, ili pomoćno funkcionalni, u fabularnom smislu. Drugačije, a najkraće rečeno, roman prati dve paralelne priče dva muško-ženska para, različitih uzrasta, ali sličnih sudbina. A kad god se posegne za rečju „sudbina”, preteći eho koji ta reč nosi uvek se ispostavi da nije bez razloga.

Topografske reference za mesta radnje u romanu postoje, ali su uglavnom opšteg karaktera, odnosno čitalac će znati gde se nalazi u datom periodu ili trenutku, mada će često obitavati u mestu X ili u mestu Y. Ovo se naročito odnosi na „naše prostore”, dok, kada je reč o „tamošnjim prostorima” (prevashodno Amerika), lokacije su više nego precizne.

Vremenske reference određene su Drugim svetskim ratom i Ratovima iz devedesetih, naravno na „našim prostorima”.

Ako već imamo dva para, onda pouzdano imamo i dve duboko emotivne, ljubavne priče. Ako već imamo i dva, u istorijskom smislu jasno datirana perioda, onda pouzdano moramo imati i (bar) dve duboko tragične priče. Ako već imamo neobičan doživljaj glavnog lika (one olujne noći), onda pouzdano moramo imati i pokušaje objašnjenja. I imamo ih u dugim i utemeljenim naučnim eksplikacijama! Tim pre što su dvojica glavnih likova eksperti za oblasti koje su u direktnoj vezi sa „neobičnim slučajem” trećeg glavnog lika, koji će vremenom i sam postati ekspert za oblasti za koje je dobio nadahnuće i znanje tokom svog „olujno-svetlosnog” iskustva.

Dakle, sve je tu. Tu je tekuća priča, tačnije nekoliko tekućih ličnih priča; tu je istorija, tačnije nekoliko istorijskih sudbina (= tragedija); tu je nauka, tačnije nekoliko naučnih disciplina, koje, ma koliko težile ka egzaktnosti, ipak su apartne; tu je, rečju – uzbudljivo i ne malo zahtevno romaneskno štivo.

Različiti su putevi kojima će čitalac kroz roman ići. Veoma su različiti, u svakom pogledu: prostornom, vremenskom, personalnom, naučnom, terapijskom, etičkom, duhovnom, emotivnom... Heraklit je rekao: „Put koji vodi na gore i na dole, isti je put.” Dakle, sve će zavisiti od toga da li neko više voli (želi, može ili mora) da se penje, ili da se spušta. Ipak, moraće se proći veristički opisi „užasa rata”, ali i da se osluškiju brzaci, hodajući vrletnim stazama; moraće se uživati na obalama Mičigenskog jezera, ali i razmišljati o licemerju postojećeg sveta; moraće duboko da se udubi u značenja indijskih čakri i kabalističkih sefirota na Drvetu života, ali i da se indiskretno kreće kroz obimnu intimnu prepisku dva glavna lika, veoma nalik biblijskoj *Pesmi nad pesmama*; moraće... Naravno, ništa se „ne mora”, ali ako nam je knjiga već u rukama, onda više nego vredi svim ovim putevima proći.

Prethodna knjiga istog autora nosi naslov *Lebdenje duša iznad ponora*, sa podnaslovom *Knjiga svih knjiga* (Prometej, Novi Sad, 2018). Autor, pak, ovog teksta tada je u istoj knjizi objavio svoj predgovorni esej *Metafora kao lajtmotiv*. Kao što se da primetiti, u naslovima oba romana pominju se duše. Svakako ne bez razloga, ali o tome u završnom pasusu ovog teksta! U pomenutom eseju objašnjeni su i naslov i podna-

slov dotične knjige. Naročito je insistirano na poimanju podnaslova, i na sugerisanju ni primisli o pretencioznosti njegovog značenja, naročito ne autora samog. Sličan je slučaj i sa podnaslovom ove knjige: *Knjiga koja leži*. Autor je izgleda poprilično seriozno imao zamisao (možda čak i na nivou misije) da sugeriše neke metode lečenja (izlečenja), verujući u njih onako i onako snažno kako je u njih verovao jedan od njegovih glavnih likova, koji ih i saopštava, preporučuje, ali i uspešno primenjuje na onima kojima je pomoć potrebna, ali i koji veruju da je metoda delotvorna. Metode su, naravno – alternativne. Zapravo, više su nego alternativne, jer ozbiljno i vrlo ambiciozno zalaze i zadiru u intelektualno-kontemplativno-meditativne kapacitete pacijenta.

Isto ovo, a u znatnoj meri i više, odnosi se i na poimanje impozantnih solilokvijalnih zapisa istog lika, u koje uvid ima samo njegov ženski par, ali samim tim i čitalac romana...

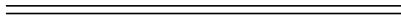
Stil i jezik autora svake knjige je autentična, prepoznatljiva spisateljska konstanta, pa je tako i u ovom slučaju. Naravno, kao i u svakom književnom pregalaštvu jedino je poželjna progresija, i ona je u ovom romanu primetna, i u mnogim delovima već je u domenima *barocco* manira. Ali, o stilu i jeziku autora ove knjige autor ovog teksta već je relativno opširno pisao u svom narečenom eseju, pa ovom prilikom teško da bi išta naročito mogao da doda (osim onog što je malopre već rekao), a naročito ne da oduzme.

I ovu knjigu, kao i prethodnu, prati veliki broj napomena koje su vodič u upoznavanju, pre svega manje poznatih ličnosti i pojmova, naročito onih koji su iz naučnih oblasti, koje se ne mogu smatrati popularnim.

Zašto naslov ovog teksta – *Susreti nulte vrste*? Zato što je naziv romana *Potraga za izgubljenom dušom*. Ma koliko okosnica romana bio jedan „susret treće vrste”, svi likovi – a mislimo doslovno svi: i glavni i sporedni i pomoćni, i pozitivni i negativni – zapravo su u potrazi za sopstvenom dušom! Jedina intervencija koju bismo učinili je ta da bismo umesto reči *izgubljenom* radije rekli – *zagubljenom*. Kada ste u potrazi za svojom dušom, onda ste u neprestanim *susretima nulte vrste*. Sve druge vrste „susreta” čine nam život takvim kakav jeste, ali jedino susretanje sa sopstvenom dušom čini nas onim što zaista jesmo, ili smo mogli biti, ili ipak možda još možemo biti.

Dušan Spasić

Prvi deo

Milanovo putovanje iz Evanstona

Let sa aerodroma O'Her u Čikagu bio je ugodan. Utihnule su početne turbulencije koje su se javljale dok se avion podizao u vazduh, izvijajući se graciozno iznad okeana, koji je iz ptičje perspektive izgledao kao sanjiva lepotica. Okean koji je posmatrao kroz prozorčić aviona, Milanu je delovao krajnje čedno, ni nalik sebi pri pogledu izbliza, kada su penušavi talasi na njemu pravili srebrne bregove, obrušavajući se svom silinom o obalu, pokazujući svu svoju sirovu snagu, koja je kod njega izazivala divljenje i neku neobjašnjivu vrstu poštovanja prema nečemu tako neukrotivom i moćnom. Dok je avion plovio skoro bešumno, neosetno klizeći kroz vazduh, Milan oseti prve njegove turbulencije, koje su najčešće bile prisutne kada se avion podizao u visine, jer ga vetrovi sa okeana tada šibaju najvećom snagom. To nije poremetilo njegov mir dok se prepuštao uživanju u pogledu koji se pred njim pružao, očekujući da će, čim se avion propne na propisanu visinu, sve izgledati mnogo mirnije. Uživao je u osećaju da se nalazi usred plavog beskraja dok je kroz prozorčić aviona posmatrao kako iščezavaju poslednje konture kopna, i kako se pred njim ukazuje modri beskraj, u kome je avion plovio sćućšan kao zrno peska, očekujući svaki čas da on napravi poslednji zaokret, ustremljujući se u prostor u kome više ničega nema.

Malopredašnju užurbanost i strah da neće uspeti da na vreme obavi sve formalnosti oko ukrcavanja na avion, sad je zamenio osećaj ugodnog lebdenja i sanjarenja, u kom su povremeno burno navirala sećanja na prvi njegov let preko okeana, koji je u njemu probudio istovremeno neopisivo uzbuđenje i strah. Tada je prvi put u životu shvatio da možda i zanevek, kao i mnogi drugi pre njega koji su se odvažili na takvo putovanje, napušta svoj zavičaj, a time i sve što mu je bilo blisko i poznato, od-

lazeći u neki novi svet, u kome nije mogao ni da nasluti šta ga čeka. Nije ni čudo onda što je njegovo prvo iskustvo kada se spustio na aerodrom O'Her bilo zastrašujuće, ne samo zato što je bio potpuno izgubljen, ne znajući kamo da krene, nego i zbog same spoznaje da se sada nalazi u centru sveta, ne razumevajući svu tu suludu užurbanost, kojom su se hiljade ljudi kao reke slivale na sve strane, čekajući da nekamo polete, ili pak, sletevši da što pre nađu izlaz iz tog mravinjaka u kom su se ukrštali brojni putevi koji su vodili na sve kontinente. Taj osećaj bio je u njemu prisutan sve do maločas dok je sa prozora čekaonice unutar aerodromske zgrade iščekivao svoj let, posmatrajući avione koji su na pisti svaki čas sletali i uzletali. Posebno je bilo uzbudljivo zamišljati u svojoj mašti kako iz naduvenih trbuha tih neobičnih metalnih ptica izviru gomile svakojakih ljudi, utapajući se u reku nerazumljive užurbanosti, koja se razlivala na sve strane.

Celog jutra pred putovanje bio je nervozan, jer ga je san koji je sanjao prethodne noći prosto opsedao, vraćajući mu se stalno iznova čim bi zatvorio oči, odvođeci ga sa sobom u doba njegovog ranog detinjstva. Video je sebe kako šeta obalom Une, jedne od najlepših reka koja ga je toliko puta očarala, da je svako sećanje na nju bilo ispunjeno ushićenjem, dok se prepuštao laganom sanjarenju. Na stazici pored reke, kroz gustiš šibljacka, sećao se kako je u jednoj takvoj šetnji primetio telo zmijske, koja se sunčala na kamenu na koji je upravo trebalo da stane. Još uvek su mu u glavi živo stajale slike tesnaca iznad koga su, i sa jedne i sa druge strane, izbočene strme stene naglašavale ovaj uski prolaz koji je bio jedini pravac kojim je mogao da nastavi svoje putovanje uz reku. Zaustavio se. Zastao mu je dah. Zmija, uznemirena njegovim prisustvom podigla je glavu, očekujući njegov napad, dok je on stajao kao ukopan, zevajući od čuda, osećajući strah koji ga je prožimao do kostiju. Napokon, kad se odlučio da se sa mukom vrati korak-dva nazad, gle čuda, zmija koja ga je očigledno razumela, krenula je prema njemu i svojim vijugavim telom prošla pored njegovih nogu, nastavljajući svoj put stazom kojom je on došao, da bi se malo potom i sama zavukla u gustiš.

Kako je to fascinantno izgledalo! Taj susret ostavio je na njega tako dubok utisak, da ga se uvek rado sećao, shvativši da su se on i zmija tada savršeno razumeli. Nakon toga, nastavio je razdragano krećući se sve brže, osećajući kako ga neko čudno nadahnuće nosi, da bi se napokon domogao stazice koja je vodila tik uz reku, sve dok nije u sredini reke ugledao vir koji je snažno penio, nateravši ga da na trenutak zastane. Bože, kako je samo savršeno izgledao taj vrtlog, koji je on u istom času osetio duboko u sebi kao vrtlog energija u kome se kupala njegovo srce.

„Uđi u vodu; čega se plašiš?!”, viknula je žena koja je bila sva u belom, sa kosom koja se, kao mahovina, rasplitala na sve strane. Srce mu je

kucalo tako uzbuđeno da je osećao kao da će svaki čas da iskoči, prisećao se sada Milan svih detalja tog čudesnog događaja. Čuo se grohotan smeh koji je prerastao u nepodnošljivi kikot, koji je vremenom postajao sve jači, sve dok svojom snagom nije ispunio celu kotlinu. Osetio je kako ga neka magična sila vuče i kako se vrtlozi talasa sve više propinju i streme k njemu, dok ga je ta ista sila neodoljivo mamila ka sebi, snagom kojoj se više nije mogao odupreti. Kada se probudio, osetio je u grudima kako ga nešto strahovito steže i guši, nakon čega mu je ceo dan protekao u nelagodnom iščekivanju da se nešto neugodno dogodi, jer je taj san očigledno bio upozoravajući.

Sada, dok je sedeo u avionu, ponovo mu oživeše slike takvih sećanja. Priseti se da je još kao dečak već jednom bio skoro na istom mestu koje je prethodne noći sanjao, čvrsto odlučivši da se ubije. Otkuda sada takav san, pitao se zabrinuto, prisećajući se jasno brojnih detalja, shvativši, jasnije nego ikada pre, koliko je tada bio duboko očajan, jer je verovao da ga niko nikada nije voleo. Možda je to bilo zato što mu je majka umrla na porođaju, dok za oca nikada ništa nije pouzdano saznao. Možda je to bio razlog što ga je baka, majčina majka, kod koje je odrastao i koja je preuzela svu brigu o njemu, smatrala antihristom, jer je on svojim rođenjem ubio njenu kćer. Ledena hladnoća u njegovoj duši i osećaj suvišnosti bili su okidač, da tako nepotreban svima, najzad jednom završi sa sobom, utapajući se u taj vir čudesne lepote, kome je jedva uspeo da odoli. Bio je to zaista čudan san, pomisli još jednom, zamišljeno zureći ispred sebe u paperjaste oblake koji su se nazirali kroz okno aviona, bezuspešno pokušavajući da smiri svoje uzburkane emocije.

Dok je razmišljao o tome, povremeno bi ga misli prenele, osećajući radost povratka, koja je bila pomešana sa nekom izuzetno snažnom prigušenom tugom, koju je izazvalo u njemu Violetino poslednje pismo, u kome mu je ona javljala o bakinoj smrti. Bio je to snažan emotivni udarac, koji je, u trenutku dok je pismo čitao, izazvao u njemu buru pomešanih osećanja. Na momente prožeo bi ga silovit bol i tuga što je ostao sam, jer je tek sada u punoj meri shvatao koliko se sve u njegovom životu u trenu promenilo, osećajući kako je sa njenom smrću, izgubio jedinu preostalu osobu koja ga je povezivala sa njegovim najranijim detinjstvom. Sada kada je ona jednom zauvek otišla, činilo mu se da ju je na neki poseban način ipak voleo, i pored sve njene tvrdoglave oporosti koju je osećala prema njemu, podsvesno ga kriveći za smrt svoje ćerke.

I taman kada bi osetio kako se to zrnce ljubavi i razumevanja rascvetava u njegovom srcu, zbog čega bi mu nenadno zaiskrila suza u oku i sama od sebe kliznula niz obraz, to osećanje smenio bi osećaj duboke praznine. U takvim trenucima sam sebi je prebacivao da je verovatno i

sam doprineo većitoj napetosti koja je krasila njihove odnose, jer u njemu nikada nije bilo one prave snažne iskre ljubavi ni saosećanja prema njoj. Zato je i na vest o njenoj smrti u njemu bio pomešan osećaj tuge i potpune ravnodušnosti, jer se sa njenom smrću završavalo jedno dugo i bolno poglavlje u njegovom životu. Da je bila samo njena smrt u pitanju, ni sada nije bio siguran da li bi se odlučio na povratak u zavičaj, tim pre što je baka bila već sahranjena kada je vest o njenoj smrti stigla do njega. Tako je, po svemu sudeći, Violeta bila jedini valjan razlog zbog koga se bez imalo kolebanja odlučio na taj put.

U njegovim mislima ponovni susret sa Violetom bio je za njega očaravajući doživljaj, tako da je uprkos povremenoj seti zbog bakine smrti u mnogo većoj meri osećao kako ga nosi neki čudni polet, kao da jedva čeka da krene na put. Ta želja, koja je u njemu godinama kiptela, bila je sada sazrela, tako da uprkos tome što mu je bilo na momente veoma uzbudljivo i lepo u Evanstonu, što je vreme više prolazilo njegova čežnja za zavičajem i žudnja za Violetom bila je sve snažnija.

Zbog toga, poslednje pismo od Violete ma koliko bilo bolno za njega, jer je iz njega saznao za bakinu smrt, još u mnogo većoj meri, bilo je podsticaj da se napokon odluči da se što pre vrati u zavičaj, koga se bio tako silno pozeleo. I dok je razmišljao o tome, prevrćući u svojoj glavi brojne uspomene i sećanja iz svog mukotrpnog detinjstva, osećao je kako ga katkada preplave snažni naleti duboke sete i žudnje, nalazeći čudesno lepim čak i ono što mu je nekada izgledalo tako otužno sivo i bezlično. Sad mu je smešna bila njegova nekadašnja dečaćka opsesija, tako tipična za mlade ljude, da jednom zasvagda odatle pobegne i da zauvek napusti taj prokleti prostor koji mu je nanosio toliko bola.

Prisativši se toga, živo mu iskrсну u svesti osećaj duboke praznine koji je nosio u svojoj duši, zbog čega su mu tada čak i ove prelepe planine koje su se naslanjale u nedogled jedne na druge i same izgledale bolno usamljene, noseći duboko u svojim nedrima isti onaj očaj koji je bio prisutan i na licima ljudi koji su za njih vezali svoje sudbine.

Violeta, ta neodoljiva i čudesno požrtvovana žena, koja je plenila ne samo svojom lepotom nego pre svega svojim oštrim i vrcavim umom, bila je jedina zvezda na ovom oskudnom nebu, čija je svetlost u njegovoj dušu unosila toplinu i ljubav koje nemaju granica, koje su bile protkane strašću od koje obamire celo telo. Zahvaljujući tome, onda kada mu je bilo najteže i kada su mu misli o samoubistvu bile svakodnevnice, oamljujući njegov um i dovodeći do usijanja žudnju da kaže konačno zbogom ovome svetu u kome ga niko nikada nije istinski voleo, Violeta ga je spasila od očaja, ulivši mu iskru ljubavi u srce.

Njeno pismo da je baka umrla, iako ga nije naročito potreslo, jer ga ionako ona nikada nije volela, probudilo je u njemu pomalo zaborav-

ljena sećanja, osećajući sada po prvi put da ga je baka, čak i u svojim naletima besa i mržnje, koji su dolazili iz dubokog očaja za izgubljenom ćerkom, delimično i volela, ali nije želela da mu to da do znanja, zbog svog ponosa ili užasnog bola koji je povezivao njegovo rođenje i smrt njene jedinice koja je umrla na porođaju. Sada, prisećajući se svoje prošlosti koja ga više nije pekla ni približno tako jako kao pre, po prvi put je jasno shvatao da je njena bol verovatno bila suštinski razlog njene duboko prisutne povremene mržnje i naglašene netrpeljivosti prema njemu, koja bi katkad eksplodirala, nekontrolisano se razlivajući i paleći sve pred sobom kao usijana lava. Sada je on to sve savršeno razumeo, osećajući i sam neku vrstu gađenja prema samom sebi.

Zajedno sa slikama koje su budile sećanja na baku sa kojom je proveo celo svoje detinjstvo, kroz njegovu svest proletale su i slike njegove prabake, koja je dugo živela sama, i koja bi ga, uvek kada bi je posetio, obasipala beskrajnom pažnjom, pokazujući tako koliko ga je volela, govoreći mu sa puno ljubavi koju se trudila da duboko usadi u njegovo bolno srce, koliko joj je stalo do njega, iako je on bio krajnje nemaran prema njoj. Priseti se sveže humke koja ga je bila dočekala na zapuštenom seoskom groblju, kada je, neposredno posle njene smrti, obišao trošnu seljačku kuću u kojoj je godinama živela, jedva sastavljajući kraj s krajem. Pa ipak, i pored svih njenih nevolja i staračke nemoći, nikada je nije video nesrećnu i tužnu. Ništa joj nije trebalo, iako ništa nije imala, do beskrajne ljubavi i vere, ispričavši mu ponekad neku interesantnu priču iz svoje mladosti i stradanja koja su koštala glave njenog muža.

Bio je ganut, prisitivši se sada kada se nekom prilikom, u nastupu griže savesti, najzad odvažio da poseti njen grob. Tada je osetio kako ga pritiska užasan bol dok je po prvi put ulazio u kuću koja je zvrjala avetinjski prazna, dok se istovremeno prisećao sa koliko je topline odisala ta ista kuća dok je u njoj živela prabaka, dovodeći u red prevrnutu zdelice u kojima se još uvek nalazilo uvelo cveće.

Ovo ga je mesto, sad mu je to bilo kristalno jasno, neodoljivo podsećalo ne samo na prabakine nego i njegove korene, iako je jedva nekoliko puta u njemu proboravio tokom svog najranijeg detinjstva. Zbog toga ga je sad toliko gušila duboka tuga, prisećajući se kako je to bila jedina osoba u okviru cele njegove nesrećne porodice, koja ga je nesebično volela, da bi kada je i ona otišla na onaj svet, ledeni vetar samoće postao je još ledeniji u njegovoj duši.

Svežina povetarca koji je zaduvao dok je na pragu napuštene kuće posmatrao oblake kako se, kao grozdovi, pomeraju duž neba, prenu-la ga je iz razmišljanja u koja je bio utonuo, sežući duboko u prošlost, podstaknuta pričama koje je čuo od prabake, koja je uvek bila strpljiva i uzdržana, pokazujući kako u dubini njene duše iskri prava gorštačka

dobrota, koja je očigledno bila posisana zajedno sa majčinim mlekom u njenom najranijem detinjstvu.

Zato mu nije bilo nimalo čudno što se i njegova baka, koja je uvek bila ponosna na gorštački koren svoje majke, odlučila da bude sahranjena na istom groblju. Iako se u prvi mah pitao kako se to desilo, bilo mu je sada jasno da je, i pored njene suzdržanosti prema svakoj vrsti primitivizma i prostakluka, nešto mnogo snažnije u njoj odlučilo da nađe trajni mir među tim „grubim i naizgled neotesanim gorštacima”, koje nije mnogo volela, jer su joj bili suviše prosti. Zbog toga je Milanu takva njena odluka bila neočekivana. Pa ipak, njena poslednja želja da bi najviše volela da se sahrani na istom groblju na kome je sahranjena i njena majka, bila je više nego očigledan znak da se desilo nešto izuzetno važno u njoj samoj i da je njena dobrota, koju je ceo život vešto potiskivala, bila ključna da donese takvu odluku, iako ona nije bila u skladu sa njenim neobičnim ponosom i težnjom da po svaku cenu bude nesalomiva.

Da li je time htela da u dubini svoje duše sakrije sav onaj užasan bol koji je celog života nosila sa sobom, pitao se, ili je tako želela da se bar u smrti izdigne iznad tog užasavajućeg meteža svakodnevice i da pobegne tamo gde je pojava najtananiji, vraćajući se iskonskoj svojoj prirodi, u čijem je središtu sam Bog? Dok je o tome razmišljao, najednom grunuše mu suze iz sve snage, iznenađujući i njega samog.

„Otkuda takva bura u meni?”, pitao se, brišući papirnom maramicom svoje oči natečene od suza, i sam iznenađen tako snažnom i nekontrolisanom navalom tuge, kao da je u smrti svoje bake video i svoju sopstvenu smrt.

„Ah, ta smrt”, procedi tiho kroz zube. Ona je svuda sa nama. Ona je naše drugo lice, koje nas kao senka prati sve dok i sami jednom zasvagda ne napustimo ovu dolinu očaja i plača.

Prisećao se, ni sam ne znajući zbog čega, kako je nakon kratkog vremena provedenog na groblju nakon smrti prabake, osetio kako mu se neki čudni mir uvlači u dušu, koraćajući nakon pogreba ka seljačkoj oronuloj kućici, još pod utiskom malopredšnjih događaja. Ta neobična slika mešala se sa slikama iz sna koji je sanjao prethodne noći.

Otkuda sve te neobične slike i taj san? Otkuda ona oluja? Otkuda oni talasi koji se dižu do neba, preteći da ga svaki čas potope sa sobom i progutaju? Šta to naslućuje? A čas pre toga, otkuda ona čudesna lepota od koje dah zastaje? Šta ona nagoveštava?, pitao se omamljen čarima tog savršenog kolorita, koji je sad zrcalio u njegovoj duši, kao da je u sebe upio lepotu celog sveta, baš tada kada je uljuljkan slikama koje su u njemu budile najnežnija sećanja na prošlost, sve odjednom nenadno krenulo u potpuno suprotnom smeru, ispunjavajući ga jezom, koju je nosio sa sobom osećaj da je neminovna smrt sasvim blizu.